

Cea mai mare iubire a Mariei Tănase a fost jurnalistul francez Maurice Nègre. Scurtă, melancolică și neîmplinită, pentru că s-au despărțit împotriva voinței lor. Însă cum altfel ar fi putut să sfârșească, în vreme de război, o poveste de dragoste dintre o artistă celebră și un spion?

„L-am cunoscut pe Maurice Nègre în anul 1938 (luna nu-mi amintesc) pe când cântam încă la Restaurantul Neptun din Piața Buzești 2”, a declarat în ziua de 1 iulie 1941 Maria Tănase, fiind chestionată de autorități în privința relației lor. „Am continuat încă de a doua zi să-l văd și ori de câte ori, adică orice zi de atunci încoace în care s-a întâmplat să ne găsim amândoi în România, nu-mi amintesc să nu ne fi văzut.”¹ Declarația artistei, deși era una oficială, dată în fața tânărului căpitan magistrat Camil Bărbulescu, ofițer de poliție judiciară și anchetator al Serviciului Special de Informații (SSI), pare mai degrabă o mărturisire tristă și personală a relației lor aflate în pericol, căci în acel moment Maurice Nègre era arestat, iar viitorul său incert.

Nu știm cum a avut loc, în Restaurantul Neptun, prima lor întâlnire. Nici Maria, nici Maurice și niciun alt martor nu au așternut-o pe hârtie, nu au povestit-o într-un interviu și nici nu au mărturisit-o în timpul unei anchete. S-au păstrat însă mărturiile ale celor care au cunoscut-o pe Maria Tănase pe vremea când cânta la Neptun, restaurantul situat la intersecția dintre strada Dr. Felix și Piața Buzești, acolo unde artista s-a bucurat de un succes enorm.

Localul purtase înainte numele Dory Parc, motiv pentru clienții mai vechi să-l mai numească și împerecheat: Dory-Neptun. Era un loc elegant, fără să fie foarte spațios, dar bine amplasat, într-un cartier prin care tranzitau mulți dintre cei care mergeau sau veneau de la Gara de Nord. În zonă se mai aflau astfel de restaurante, cu mâncare și băutură agreabile. Competiția dintre ele însă era serioasă, fiecare căutând soluții prin care să-și ademenească mușteriii. Restaurantul Coșna, de exemplu, aflat chiar peste drum de Neptun, a avut succes o perioadă pentru că i-a angajat pe cântărețul Petre Alexandru și soția sa Mia Braia, soliști de romanze și tangouri. Cei care se opreau la Restaurantul Răcaru de pe Calea Griviței aveau ocazia să-l asculte pe Constantin Lungeanu, cunoscut bucureștenilor pentru repertoriul format din șansonete franțuzești și muzică ușoară românească. La Neptun cântase un timp orchestra lui Fănică Gănescu, având un program artistic susținut de duetul Jeni Boerescu – Rada Moldovan, dar localul încă mai lânzezea.

Maria Tănase a semnat contractul cu Neptun la 15 noiembrie 1938. Când s-a desfășurat pentru prima dată pe estrada din mijlocul sălii, de emoție, a simțit că-i fuge pământul de sub picioare. Clienții au îndrăgit-o chiar de la început și, odată cu trecerea zilelor, au asaltat restaurantul. Au dat năvală de parcă abia acum îl descopereau, iar lumea era cât se poate de pestriță: călători ce tocmai coborâseră din trenuri, târgoveți sau proprietari de prăvălii, artiști, colegi și prieteni de-ai Mariei, scriitori sau jurnaliști.

Nu toți însă prindeau locuri la masă, căci „la Neptun era imposibil de intrat”, își amintea Erhet Ferdinand, frizerul care a coafat-o pe Maria Tănase timp de aproape două decenii: „Când s-a deschis Neptunul, am fost curios să văd și eu cine e aia Maria Tănase. Am văzut atâta lume adunată în fața prăvăliei, că înăuntru era deja plin localul; văd că se oprește o birjă și se duce portarul de la local:

— Coana Maria, hai pe dincolo, că pe aici n-o răzbim (atât popor era în fața prăvăliei).

A băgat-o pe o poartă din dos. Eu aș fi vrut să vorbesc cu dânsa, dar mi-era imposibil în seara aceea. Am scăpat-o”²².

Maria începea spectacolul în fiecare seară la ora 23.00, dar pe la ora 20.00 restaurantul era deja plin de lume în așteptarea ei. Scriitorii, pictorii, ziariștii aveau mesele lor rezervate. De regulă, erau ocupate de Liviu Rebreanu, Victor Eftimiu, Cezar Petrescu, Ion Minulescu, Vasile Voiculescu, Ionel Teodoreanu, Camil Petrescu sau Ion Pillat. „Mă privea, parcă din vitrina unei librării, toată literatura română de după război”³, își va aminti artista, cu nostalgie, două decenii mai târziu.

Alături erau mesele muzicienilor și actorilor, precum Nicolae Vlădoianu și colegii lui de la renumitul Teatru „Alhambra”. Tenorul George Folescu venea de fiecare dată însoțit de mai tinerii săi prieteni, Dinu Bădescu sau Viorel Chicideanu. „Haideti s-o ascultați pe Maria Tănase”, le spunea acestora seara, când plecau împreună de la Operă, îndemnându-i să-l însoțească. Și oamenii politici doreau să-i asculte concertul și să o cunoască. Prezența la Neptun a lui Iuliu Maniu, președintele Partidului Național Țărănesc și fost prim-ministru, căruia nu-i plăcea viața de noapte a Capitalei, a creat vâlvă în întreg orașul. Se întâmplase la începutul anului 1939, iar agenții secreți ai Serviciului Special de Informații au menționat evenimentul în mai multe rapoarte, notând că, după spectacol, Maniu „a invitat-o la masa sa discutând timp îndelungat și oferindu-i un coș cu violete”⁴.

Pentru că nu mai erau locuri libere, mulți clienți stăteau în picioare. Taraful lui Vasile Julea cânta, încercând, fără succes, să acopere vacarmul. Chelnerii nu mai făceau față alergând printre mese, în fumul gros de țigară, iar patronul îi privea cu un ochi sever, încercând să-i grăbească și mai mult, satisfăcut de gândul că vremurile în care ofta după clienți au trecut. Se mai întâmpla ca un mușteriu, ajuns din întâmplare la Neptun, să se intereseze cine urmează să cânte. „Domnule, e Maria Tănase, știe tot Bucureștiul!”, îi răspundea ospătarul, ofensat de întrebarea neștiuturului. Așa cum își amintea și frizerul Ferdinand, seară de seară intrarea în local era blocată de mulțimea care nu mai avea cum să pătrundă, dar care se încăpățâna să asculte concertul de afară, uneori în frig și zăpadă.

La ora 23.00, silueta firavă a Mariei Tănase își făcea apariția pe ușa din fundul sălii, îmbrăcată într-o rochie înflorată, având prinse la piept,

în deschizătura sânilor, câteva garoafe albe. Pe neașteptate, rumoarea se sfârșea, atmosfera devenind o liniște de catedrală. Clienții lăsau jenați tacâmurile deoparte, pe lângă farfurii, iar chelnerii rămâneau nemișcați, rânduindu-i lângă perete, cu gura căscată. Așa era de fiecare dată. Din respect și admirație, chiar și într-un restaurant nimeni nu îndrăznea să vorbească peste vocea ei, cum se întâmpla de obicei când cântau alți artiști. Iar dacă acest lucru totuși se petrecea, Maria se uita semeață la cei neaveniți, luând o poziție gravă și ținându-i cu ochii ei verzi, până când se așternea tăcerea. Abia atunci își îndrepta privirea către orchestră, căreia îi schița un semn discret. Închizând ochii și strângând microfonul în brațe, începea să cânte legănându-se ușor.

Așa ceva nu se mai văzuse în București până atunci: o cârciumă de cartier care se transforma pe neașteptate, seară de seară, într-o impresionantă scenă de spectacol. Oamenii reacționau cu entuziasm, aplaudând-o îndelung și cerând repetarea unor melodii. Folescu, el însuși o legendă a Operei Române și un mare iubitor de folclor, lăcrima fără să se mai ascundă. Vocea tinerei soliste îl înflăcăra pur și simplu. „Noi, cei mai tineri, ne uitam la Folescu”, își amintea Chicideanu. „Surprindeam la el lacrimi de bucurie, el probabil înțelegea mai bine ca noi.”⁵

Clienții, răscoliți de vocea tinerei femei, abia acum redescopereau pe mese mușchiul la grătar, mititeii și patricienii, dar continuau să comenteze spectacolul ce tocmai se sfârșise. „V-am spus eu, Maria Tănase este unică!”⁶, striga George Folescu cu vocea sa înaltă, bărbătească, gesticulând cu pasiune și încântare. Cu mult după miezul nopții, Maria pleca de pe scenă, părăsind localul pe aceeași ușă din spatele clădirii. Uneori se oprea printre mese, salutând și discutând cu lumea din jur, oamenii fiind entuziasmați de prezența ei.

Astfel trebuie să-l fi cunoscut și pe Maurice Nègre, într-una din acele seri de iarnă ale anului 1938 când s-a aflat printre clienții Restaurantului Neptun, probabil însoțit de alți prieteni, diplomați și ziariști francezi și români. Ascultând-o pe Maria, chiar dacă nu i-a înțeles cuvintele, a fost impresionat de armonia sunetelor, de forța ieșită din comun și de pasiunea cu care tânăra ce abia împlinise 25 de ani le-a interpretat. A trăit

alături de ea stările prin care trecea, de la o melodie melancolică la alta veselă, deopotrivă fascinat de vocea ei magică și de privirea ademenitoare. Nu-și imaginase, atunci când se strecurase cu greu prin mulțime pentru a pătrunde în restaurant, că el și necunoscuta de pe scenă vor trăi un adevărat *coup de foudre*, iar povestea lor de dragoste va dura mai bine de trei ani și jumătate, până în vara anului 1942.

* * *

Când a ajuns pentru prima dată în București, Maurice Nègre s-a cazat la Hotelul Splendid Park din centrul orașului. Era o soluție provizorie, până își rezolva problemele birocratice la Direcția Presei de pe lângă Ministerul Afacerilor Străine, la Biroul de Informații de pe lângă Consiliul de Miniștri și la Legația Franței. Nègre era noul corespondent al Agenției franceze de presă Havas, fiind deja un jurnalist experimentat, care lucrase în trecut și în alte capitale europene.

Pe atunci avea 37 de ani. Născut în august 1901, la Saint-Laurent-le-Minier, un sat din sudul Franței ce părea uitat de Dumnezeu, ajunsese să călătorească în toată Europa așa cum niciun alt fiu al satului nu o mai făcuse. Dedicându-se jurnalismului încă din tinerețe, în anii 1920 Nègre a colaborat cu diverse redacții franceze, iar în 1931 s-a angajat la Havas, instituție care i-a marcat întregul destin. Noul loc de muncă i-a dat imediat un avânt carierei pentru că acum lucra la cea mai mare agenție de presă din lume, dar și cea mai veche. Havas fusese înființată în 1835 de Charles Havas, un comerciant parizian, la început sub forma unui simplu birou de traduceri. În schimbul unui abonament lunar, angajații agenției realizau rapoarte cu informații extrase din presa străină, în special din cea britanică, pe care le adresau ministerelor, ambasadelor și ziarelor. Dar la sfârșitul anilor 1930, Havas se transformase deja într-o respectată instituție de presă, având 26 de agenții și 100 de corespondenți și birouri în străinătate, care transmiteau știri din lumea întreagă de la 6 dimineața până la miezul nopții. Era recunoscută pentru profesionalism și rapiditate, agenția ghidându-se după îndemnul „Mereu mai repede, peste tot primii”⁷⁷.

Maurice Nègre își desfășurase cam toată activitatea în slujba Havas în calitate de corespondent în străinătate: între 1931 și 1934 la Budapesta, iar între 1934 și 1938 la Varșovia. Trimiterea lui la București a fost o fi-rească avansare profesională, deși pe vremea când lucrase în Ungaria a fost acuzat că a zădărnicit ancheta autorităților maghiare care urmăreau să-l prindă pe teroristul croat Vjekoslav Servatzy, la solicitarea Iugoslaviei. Nègre ar fi făcut propria anchetă și a publicat știri false, potrivit că- rora Servatzy fusese deja reținut de poliție, ceea ce l-a avertizat pe fugar, reușind să dispară chiar înainte de a fi arestat. Cel puțin acestea au fost de- clarările lui Emeric Hetényi, adjunctul prefectului poliției din Budapesta și șeful Departamentului de Siguranță a Statului, care la 22 decembrie 1934 a afirmat că Nègre nu este nimic altceva decât un colporteur⁸.

Havas însă l-a numit corespondent la Varșovia, pentru a scăpa de presiunea autorităților maghiare, iar patru ani mai târziu a fost trimis la București, oraș necunoscut ziaristului francez și în care a ajuns pe 27 ianuarie 1938. La scurt timp a sosit și soția sa, Simonne Monique Goussot. Prezența ziaristului a fost semnalată chiar în aceeași zi Direcției Generale a Poliției de Siguranță, serviciul secret al Ministerului de Interne, de către personalul hotelului. Era o practică obișnuită, polițiștii din cadrul Birou- lui „Hoteluri” având obligația să controleze registrele, cu scopul de a ve- rifica străinii care s-au cazat: cine erau, de unde veneau, prin ce punct de frontieră au intrat în țară și dacă aveau toate formele legale de ședere.

În cazul său, ofițerii Secției a II-a din cadrul Corpului Detectivilor* au scris prima notă informativă a doua zi, pe 28 ianuarie, intitulând-o „Jurna- list francez sosit în Capitală”, ceea ce arată că prezența lui a stârnit interes și trebuia urgent semnalată. Documentul conține doar informații despre cum și-a petrecut ziua precedentă, precum faptul că prima dată a vizitat sediul agenției din strada Săgeții nr. 4, că a fost trimis să-l înlocuiască pe Roger Maffre, fostul corespondent Havas, transferat acum la Roma, datele

* Corpul Detectivilor, structură de informații înființată în cadrul Siguranței în anul 1931, în urma unificării brigăzilor centrale de Siguranță. Corpul Detectivilor avea atribuții în culegerea de informații, interceptări telefonice și ale coresponden- ței, investigații și filaj.

sale de identitate, iar în final o scurtă propoziție care indica faptul că noi informații vor fi culese în perioada următoare: „Este ținut în observație”⁹.

Ceea ce s-a și întâmplat, ziaristul francez fiind urmărit cu discreție de poliția secretă de la București, care voia să se lămurească dacă era doar jurnalist și cum se poziționează față de politica statului român. La început a fost mai simplu, pentru că până pe 25 februarie a continuat să locuiască, împreună cu soția, la Splendid Park, hotel în care agenții Siguranței se simțeau confortabil și se strecurau ușor pentru a mai afla de la informatori câte ceva despre cei care l-au vizitat pe Nègre. Apoi s-a mutat în apartamentul pe care îl ocupase Roger Maffre din strada Săgeții nr. 4, unde se aflau și birourile agenției.

La scurt timp, Siguranța a identificat, una câte una, persoanele cu care se întâlnea și care vor forma cercul său relațional. Cel mai des l-a vizitat la hotel Liviu Artemie, corespondentul ziarului londonez *News Chronicle*. Poetul și scriitorul Gheorghe Dinu, care scria la *Timpul* sub pseudonimul Ștefan Roll, „cunoscut pentru ideile sale de stânga, care de altfel i-a stabilit o serie de relații și cu mai mulți ziariști de la revista *Azi*”¹⁰, a devenit și el unul dintre apropiații lui Nègre. De asemenea Iosif Fermo, jurnalist român care a colaborat mulți ani cu Agenția Havas și mai târziu cu *Agence France-Presse*. În plus, Maurice Nègre și-a făcut repede intrarea în anturajul jurnaliștilor străini acreditați la București și care reprezentau cele mai mari agenții de presă internaționale și cele mai importante ziare ale lumii. Corpul jurnaliștilor străini, pe atunci format din zeci de persoane, era permanent în atenția serviciilor de informații.

Pe parcursul anului 1938 Maurice Nègre nu a dat prea multe motive Siguranței să-l suspecteze că desfășoară și alte activități în afară de gazetărie. Poate că anturajul său nu era unul ideal, poate că uneori era prea curios în ceea ce privește activitatea autorităților române sau poate că avea legături prea apropiate cu unele misiuni diplomatice de la București, inclusiv cea sovietică, dar Nègre era jurnalist, deci doritor de a cunoaște, de a vedea.

Însă în anul 1939 conduita sa a generat îndoieli serioase agenților Corpului Detectivilor. Începând cu luna februarie, a făcut o serie de călătorii

de documentare în țară, solicitând în prealabil aprobări în acest sens. A fost la Mangalia, iar la 30 aprilie s-a deplasat la Turtucaia, important obiectiv militar într-o zonă de graniță cu restricții, unde a fost surprins că-și folosește aparatul Leika pentru a face fotografii. Un tânăr locotenent vigilent a fost cel care l-a observat, iar Nègre a încercat să disimuleze, prefăcându-se că fotografiază un turc bătrân. Locotenentul i-a confiscat pe loc filmul, fără însă a-l reține pe jurnalist, care s-a justificat atât în fața lui, cât și mai târziu, la București, că „lua vederi fotografice”¹¹ pentru a promova imaginea României. Drept urmare, în septembrie 1940 a fost trimis în judecată pentru ultraj adus autorității¹². Probele împotriva sa însă nu erau covârșitoare, iar relațiile amicale pe care le avea cu unii angajați guvernamentali, care l-au apărat în fața militarilor afirmând că este „un prieten al țării noastre”¹³, l-au scăpat de o condamnare.

Siguranța nu era singura structură informativă care stătea pe urmele sale. Serviciul Secret (din septembrie 1940 redenumit Serviciul Special de Informații), aflat în acel moment sub coordonarea Ministerului de Război, desemnase propriii agenți de contrainformații pentru a-l urmări, agenți care nu se lăsau atât de ușor amăgiți de interesul lui Nègre pentru susținerea turismului românesc. De altfel, sintezele referitoare la șeful Biroului Havas de la București, realizate în anii 1940, sunt lămuritoare și arată faptul că SSI nu avea nicio îndoială că Nègre era spion:

La început el a deținut calitatea de reprezentant al Agenției Havas și de corespondent al publicației *Marianne*, pentru ca din 1939 să devină și șeful unui birou de propagandă înființat pe lângă Ambasada Franceză.

Începând din martie 1939, se vedește din ce în ce mai mult că activitatea sa nu se mărginește numai la jurnalistică, ea extinzându-se și în domeniul informativ propriu-zis, respectiv culegea informațiuni – de ordin politic și militar – pentru Biroul 2* francez și pentru IS**.

Activitatea sa informativă viza în primul rând penetrația germană în România și, în general, raporturile româno-germane. Astfel, este

* Referire la Deuxième Bureau, denumirea serviciului de informații militar francez.

** Referire la Intelligence Service, denumire generică folosită în acea perioadă a serviciului de informații extern britanic.

semnalat în mai multe rânduri că se interesează de diferitele proiecte de construcții de ordin militar pe care le au germanii în România, precum și de stadiul diferitelor negocieri de ordin economic dintre România și Germania. Informațiunile de acest soi le culege în primul rând prin și din rândurile cetățenilor germani cu sentimente democratice din România, informatorul său principal în această direcție fiind ziaristul St. Roll (Gheorghe Dinu) de la ziarul *Timpu*. [...] Demn de relevat este și faptul că numitul avea relațiuni și cu Virgil Madgearu. De asemenea, face informațiuni în legătură cu emigrarea evreilor refugiați, domeniu în care colaborează strâns cu Gibson*.

Simultan, acordă o deosebită importanță problemei refugiaților polonezi, colaborând, pentru procurarea de informațiuni de la aceștia și prin aceștia, cu ziariștii Castagne, Franco, Richell, precum și cu prof. Iacob Dermer de la Liceul din Sighet, născut la 23 aprilie 1891 în Ipotești, județul Suceava.

În noiembrie 1939, este semnalat că are legături și cu secretarul Uniunii Marinarilor din România, Puch-Duco**.

La 25 decembrie 1939 este debarcat de la șefia Serviciului de Propagandă și Informații de pe lângă Ambasada Franței, rămânând numai ca reprezentant al Agenției Havas. Această debarcare este explicată, pe de o parte, prin acuzațiunea ce i s-a adus „că ar fi prea neutru în darea informațiilor”, iar pe de altă parte, prin relațiile sale cu Maria Tănase – cu care trăia în concubinaj¹⁴.

SSI mai știa că Nègre era prieten cu agentul sovietic Mihail Șarov, reprezentantul Agenției Tass la București, dar și faptul că din 1941 începuse să lucreze cu predilecție pentru britanici, cărora le furniza „informațiuni politice și militare în legătură cu activitatea Germaniei în România”¹⁵.

* Archibald McEvoy Gibson (1904–1982), ofițer MI6, în misiune în România sub acoperirea de corespondent al ziarului *The Times*. A fost chemat la București de fratele său, Harold Gibson, șeful biroului MI6 din România. A părăsit Capitala în octombrie 1940 plecând la Istanbul, dar a revenit la București după 23 august 1944 (continuând legenda de jurnalist, de această dată ca reprezentant al *Kemsley Newspapers*), unde a rămas până în iunie 1945.

** Nume transcris incorect, fiind vorba despre B.M. Poch Dicu, ziarist și om de afaceri român, informator al Serviciului Special de Informații.

Obiectivele misiunilor lui Nègre erau precise, însă agenții SSI obținuseră informații doar despre o parte dintre ele. Jurnalistul însuși, după război, va povesti câte ceva despre activitatea secretă pe care a desfășurat-o sub acoperirea de ziarist în timpul cât a locuit în capitala României.

De exemplu, la începutul anului 1940 a făcut o serie de călătorii prin Europa despre care nici Siguranța, dar nici SSI, nu au putut afla prea multe detalii. În februarie 1940 fusese numit director al emisiunilor în limbile balcanice ale Radioului francez, poate pentru a avea o mai bună acoperire pentru drumurile ce le avea de făcut în sudul Europei. Potrivit mărturisirilor sale de mai târziu, în realitate a fost trimis să intre în legătură cu diferitele agenții franceze și britanice din Balcani pentru a realiza o mai bună coordonare a acestora, călătorind până la Istanbul și Atena¹⁶. La 22 iunie, ziua în care la Compiègne s-a semnat armistițiul franco-german, Nègre se afla la Split, în Croația. Acolo a aflat că Parisul a căzut definitiv în fața trupelor germane, iar moralul său s-a prăbușit la fel de subit.

Când s-a întors la București a găsit aceeași atmosferă apăsătoare. Românii lăcrimaseră pentru tragedia prin care treceau prietenii lor francezi, iar acum o făceau din nou, după numai câteva zile, pentru propria dramă, căci sovieticii tocmai ocupaseră Basarabia și Bucovina de Nord. Nègre a fost martorul acestor evenimente, suferind alături de români și atunci, dar și câteva săptămâni mai târziu, în august și septembrie 1940, când alte două teritorii, nord-vestul Transilvaniei și sudul Dobrogei, au fost desprinse cu forța de România.

În ianuarie 1941, așa cum indică și rapoartele SSI, Nègre a primit o nouă misiune. Deuxième Bureau se desființase în urma convenției de armistițiu, dar agenții renumitei organizații franceze de informații nu renunțaseră la luptă, lucrând acum alături de britanici. La rândul lui, Nègre și-a oferit serviciile reprezentanților SOE* de la București, care își mutau cartierul general la Istanbul pentru că relațiile diplomatice cu Londra urmau să fie suspendate. I s-a cerut să creeze o rețea informativă nouă, iar

* Special Operations Executive (SOE), organizație înființată în 1940 în cadrul Ministerului Economiei de Război de la Londra cu misiunea de a culege informații și de a coordona operații speciale pe teritoriul inamic, în spatele frontului.

rezultatele obținute să fie trimise, prin curieri, în Turcia. Nègre a acceptat. După numai câteva luni, *Franța Liberă*, cum era denumită organizația sa, avea deja trei agenți francezi activi și alți 12 agenți români și greci.

În realitate, rețeaua informativă construită de Nègre în favoarea Marii Britanii nu a performat deloc, fiind încă de la început sub controlul autorităților române. Maurice Nègre a făcut greșeala să se asocieze cu Henriette Sumpt, o franțuzoaică cunoscută în cercurile mondene bucureștene și mare iubitoare de aventură. Ea a fost veriga slabă a rețelei, deși la prima vedere Sumpt părea să aibă toate calitățile necesare pentru o astfel de activitate, căci, la cei 35 de ani, lăsa impresia că are destulă experiență de viață, că este cultă, inteligentă, dedicată, îndrăzneță și, nu în ultimul rând, atrăgătoare.

Sumpt se născuse în 1905 în regiunea Tonkin din nordul Vietnamului și făcea parte dintr-o familie de militari francezi. Tatăl său a murit în Indochina, servindu-și țara, iar Henriette, după ce a obținut diploma de bacalaureat, s-a căsătorit cu un locotenent francez, alături de care a continuat să cutreiere lumea din garnizoană în garnizoană, până prin 1927, când cei doi au divorțat. Însă destinul ei a fost legat de România, căci aici va urma să petreacă mai bine de 30 de ani. Cunoscând un tânăr român la Paris, a decis să-l urmeze în țara sa, locuind la început în câteva orașe din Moldova, iar în a doua jumătate a anilor 1930 s-a stabilit la București. În toată această perioadă a trecut prin două căsnicii, de pe urma cărora a rămas cu o pensie alimentară și cetățenia română. Înaltă, blondă, cu ochi albaștri și nas ușor ascuțit, avea o naturalețe în a cuceri bărbații și în fiecare mariaj s-a comportat ca o pasageră nestatornică, ceea ce i-a adus reputația de femeie extravagantă, care călca ușor în picioare fidelitatea conjugală.

Mutându-se în București, a lucrat ca funcționară, rând pe rând, la Legația Franței, apoi la cea a Poloniei și a Republicii Chile până la începutul anului 1940. Prin urmare, a devenit familiară bărbaților care formau mediul diplomatic din capitala României, făcându-și relații în special între diplomații francezi și englezi. Fiind într-un astfel de cerc relațional, nu este de mirare faptul că a încercat, după posibilitățile sale, să ofere sprijin acestora, SSI stabilind la începutul războiului că Henriette Sumpt „a primit

însărcinarea de a se introduce în anturajul ofițerilor germani, de la care să obțină informațiuni cu caracter militar ce ar fi putut fi folositoare englezilor¹⁷. Câteva luni mai târziu, în timp ce era arestată, Sumpt a declarat că, dimpotrivă, și-a oferit serviciile în mod sincer Legației Germaniei și a fost recrutată de Karl von Meran, ofițer de informații al SD-Ausland în România, Departamentul VI Informații al Oficiului Central de Siguranță al Reichului (RSHA). Misterul însă va fi deslușit destul de ușor în timpul investigațiilor făcute de autoritățile române, asistate de cele germane.

Henriette Sump și Maurice Nègre s-au cunoscut întâmplător, la Capșa, în februarie 1940: „Ea mi s-a prezentat, cerându-i să-i cumpăr unele lucruri de care voia să se debaraseze, intenționând să părăsească România pentru câțva timp¹⁸, va declara Nègre în timpul anchetei de mai târziu. Într-adevăr, Sumpt se pregătea să călătorească în Turcia pentru o perioadă de timp nedefinită și, neavând resursele financiare necesare, vindea lucruri din casă iubitorilor de chilipiruri.

Probabil pentru că i-a fost greu să adune banii necesari, Henriette Sump a plecat la Istanbul abia la 27 februarie 1941. Și această călătorie este controversată, pentru că a afirmat că scopul ei era să-l reîntâlnească pe contele von Meran, despre care aflase că este ori în Turcia, ori în Siria. Într-adevăr, von Meran trecea în acel moment printr-o perioadă complicată a carierei sale, pentru că sprijinise, alături de ceilalți ofițeri SD de la București, rebeliunea legionarilor din ianuarie 1941. Ion Antonescu, învingător în conflictul cu Mișcarea Legionară, obținuse acordul lui Adolf Hitler de a-i retrage pe toți membrii SD din România drept pedeapsă pentru acțiunea lor îndrăzneată și necugetată¹⁹, motiv pentru ca von Meran să nu mai fie văzut prin București de prietena sa.

Henriette Sumpt a stat în Turcia doar 13 zile. A fost expulzată de poliție pentru că viza de tranzit pe care o avea nu-i permitea o ședere mai îndelungată, astfel că, la întoarcerea în țară, femeia a stârnit curiozitatea echipajului de pe vasul românesc care naviga de la Istanbul la Constanța, pentru că a sosit în port însoțită de polițiști, care au ținut să se asigure că Sumpt părăsește teritoriul țării. Pe când se urca la bordul navei, Hortensiu Avian Ivanovici, medicul vasului *Dacia*, a fost rugat de prietesa

Faucigny-Lucinge să aibă grijă, în timpul voiajului, de călătoria expulzată. De asemenea, prințesa i-a cerut aceeași favoare și lui Mircea Teohari, căpitan de marină și agentul naval al Serviciului Maritim Român la Istanbul. Sumpt își cumpărase un bilet ieftin, care nu-i dădea dreptul la un loc de dormit confortabil.

Fără să știe, prințesa o aruncase pe Henriette Sumpt în brațele SSI. Teohari era unul dintre rezidenții* de la Istanbul ai acestui serviciu de informații, iar Ivanovici era informator, recrutat chiar de Teohari pentru a realiza rapoarte despre pasageri, despre starea de spirit din porturile prin care trecea sau despre mișcările vaselor aliate în Mediterana. Ofițer și gentleman deopotrivă, căpitanul Mircea Teohari i-a oferit dormitorul solicitat, iar medicul Hortensiu Ivanovici s-a comportat cât a putut de galant cu Henriette Sumpt pe durata călătoriei spre Constanța. Însă efortul lor a fost zadarnic pentru că femeia s-a dovedit capabilă să se descurce și singură. Potrivit lui Ivanovici, Sumpt era „foarte ușuratică”, iar „dacă vasul cu care a venit de la Istanbul naviga mai multe zile și-ar fi oferit grațiile întregului echipaj, deoarece în cursa de o noapte numita a făcut chef cu ofițerii vasului și a dormit în cabina radiotelegrafistului”²⁰.

De altfel, medicul vasului a primit ordin și de la rezidentul SSI Teohari să o monitorizeze pentru că, potrivit informațiilor sale, în zilele petrecute la Istanbul intrase „în legătură cu cercurile engleze”. Prin urmare, Teohari i-a spus lui Ivanovici că „o semnaleză în țară pentru supraveghere”²¹, iar doctorul trebuia să relateze, odată ajuns acasă, ce a observat în privința conduitei ei. Pus în gardă de coordonatorul său, Ivanovici a raportat la București nu doar picanteriile depravării sale, ci și informații care interesau cu adevărat SSI: „La Constanța, după revizia vamală, Henriette Sumpt mă acostă în gara maritimă și îmi ceru să-i dau numărul meu de telefon din București spunându-mi că a aflat de la personalul vasului că eu vin în București după ce vin din cursă și că ea, având pe prietena ei la Istanbul, mă roagă să-i duc câte o scrisoare către aceasta. Tonul ei oarecum

* Ofițer de informații care coordonează informatori, colaboratori sau persoane de sprijin ce fac parte dintr-o rețea informativă. De asemenea, rezidentul culege și furnizează informații de valoare operativă.

echivoc și un fel de atitudine suspectă mă făcură să-i promit ce-mi cerea, iar după despărțire să mă duc să dau un telefon la numărul SSI funcționarului Trifon pentru a-i spune cele întâmplate”²².

La sediul central al SSI informația a fost considerată valoroasă. În timp ce radiotelegrafistul vasului *Dacia*, care se bucurase întreaga noapte de compania femeii, îi cumpăra biletul de tren, Ivanovici a primit ordin să o însoțească pe parcursul călătoriei de la Constanța la București astfel încât cei care urmau să o supravegheze să o poată identifica ușor în Gara de Nord. Operația a fost coordonată de „funcționarul Trifon”, menționat de Ivanovici în raportul său, în fapt locotenent-colonelul Nicolae Trifon, șeful Agenturii de Sud din cadrul SSI, împreună cu Florin Becescu, șeful contraspionajului din acea perioadă. Când trenul în care se aflau cei doi a ajuns în București, cinci agenți din echipa de filaj a SSI erau deja în gară, amestecați în mulțime, pregătiți să stea pe urmele ei.

Aventura Henriettei Sumpt continuă, așadar, în raportul echipei de filaj, condusă de ofițerul de contrainformații Alexandru Antonescu, șeful Biroului Serviciilor Informative Străine (nelimitofe României). Antonescu, în timpul unei anchete de la Securitate din anul 1955, și-a amintit acea zi de 11 martie a anului 1941: „Din tren a coborât dr. Ivanovici, care în mâna stângă ținea o valiză, iar cu mâna dreaptă ținea la braț pe Henriette Sumpt. Din acel moment, agenta a intrat în supravegherea echipei care avea o mașină. Agentă s-a dus la Athénée Palace, unde a reținut o cameră, legitimându-se la portar cu pașaport românesc”²³.

Henriette Sumpt a fost supravegheată de SSI permanent, până la momentul arestării sale. Deocamdată, vina ei era îndoielnică reputație și suspecta excursie la Istanbul, orașul care găzduia unele dintre cele mai importante personaje din lumea spionajului. SSI știa deja de la rezidentul Teohari că femeia luase contact cu unii dintre aceștia, însă nu avea informații despre discuțiile purtate. Într-adevăr, Sumpt l-a cunoscut în Turcia pe inginerul Alfred George Gardyne de Chastelain*, devenit între

* Alfred Gardyne de Chastelain (1906-1974), inginer, absolvent al Universității din Londra. A venit în România în noiembrie 1927, pe vremea când „era un băiețandru”, cum se menționează într-o caracterizare a sa din dosarul SSI, și a lucrat la

timp locotenent-colonel și cadru de conducere al rezidenței SOE din Istanbul, pe Archibald Gibson, ofițer MI6, precum și alte persoane din anturajul lui de Chastelain. De fapt, întâlnirea cu ofițerii de informații englezi a fost obiectivul pe care dorea să-l îndeplinească în timpul deplasării la Istanbul, și nu cea cu ofițerul SD Karl von Meran, care în acel moment nici măcar nu se afla în Turcia, ci se ascundea prin București. De Chastelain i-ar fi indicat, în timpul discuțiilor, că Sumpt poate ajuta cauza Aliatilor trimitând prin intermediul unui curier informații despre trupele germane sosite în România.

Ajunsa la București, Henriette Sumpt a încasat repede suma de bani promisă de SOE ca dispoziție de plată pentru viitoarea sa activitate. Se afla în posesia unui pachet de țigări turcești, în interiorul căruia de Chastelain a scris „bun pentru 15 000 [de] lei”, ca măsură de precauție pentru ca informația să nu fie descoperită la percheziția vamală. Femeia l-a vizitat pe inginerul Ioan Popovici, vechi prieten și colaborator al lui de Chastelain, căruia i-a dat țigările, iar acesta, fără să ceară vreo explicație, i-a oferit banii, motiv pentru SSI să-l includă în rețeaua pe care de Chastelain și-o activase în România după ce a părăsit țara. De altfel, câteva luni mai târziu, SSI va aresta o altă rețea care lucra pentru britanici, cea coordonată de Rică Georgescu*, în care inginerul Popovici avea

Societatea Unirea, filială a companiei britanice Phoenix Oil Company, în conducerea căruia a fost numit la scurt timp. Inițial a locuit la Ploiești, iar în octombrie 1932 s-a mutat la București până la plecarea sa în Turcia, în toamna anului 1940. În septembrie 1939 de Chastelain s-a oferit să lucreze pentru Secția D (organizație înființată de Sir Hugh Sinclair, șeful MI6, cu misiunea de a organiza acțiuni de sabotaj pe teritorii ocupate de inamic) și a fost încadrat în această structură de informații începând cu februarie 1940. Câteva luni mai târziu Secția D și-a schimbat numele în Special Operations Executive (vezi The National Archives (TNA), dosar HS 9/300, și Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond Informativ, dosar 937873).

* Valeriu (Rică) Georgescu (1904–1993), inginer, om de afaceri. A fost membru al Partidului Național Țărănesc și director al Societății Româno-Americane. Agent britanic (nume de cod Jockey), a coordonat o rețea de agenți români ai SOE în România în timpul războiului, prin intermediul căreia s-au transmis informații britanicilor la Istanbul. De asemenea, rețeaua Rică Georgescu a funcționat și ca un canal de comunicare între Iuliu Maniu și Aliați. A fost arestat în august 1941, dar protejat

rol de trezorer, fapt acum confirmat în ochii anchetatorilor români de vizita făcută de Sumpt.

La scurt timp și din nou accidental, Henriette Sumpt și Maurice Nègre s-au reîntâlnit, de această dată în holul Hotelului Athénée Palace, când Nègre și-a manifestat curiozitatea în privința voiajului ei. În felul acesta i-a căpătat încrederea, va recunoaște Sumpt în timpul anchetei, când a declarat că a început să se întâlnească cu el mai des, „ca prietenă”:

Într-o zi el mă întrebă dacă n-aveam „canal” (cuvânt pe care-l auzeam pentru prima dată în acest fel) pentru a face să parvie oarecare date englezilor și lucru pe care l-am îndeplinit, fiind foarte mulțumit de rezultatul efortărilor mele. M-a întrebat atunci dacă pot să vin să scriu la el. Eu am acceptat. El a insistat pentru a ști dacă „canalul” ce-mi aparține era sigur și dacă răspund de acest lucru. Vaporul pleca la epoca aceasta într-o luni și trebuia să mă înscriu într-o sâmbătă și duminică dimineața în așa fel încât duminică seara, la ora 7, să fie totul gata pentru că Ivanovici venea să le ia²⁴.

Astfel, Henriette Sumpt a ajuns să facă parte și din rețeaua *Franța Liberă*, oferindu-i-l lui Nègre pe medicul Hortensiu Ivanovici, informatorul SSI care îi promisese că-i va duce scrisorile la Istanbul atunci când va avea nevoie. Sumpt le-a întins celor de la SSI o nesperată mână de ajutor, căci deocamdată aceștia doar o filau încercând să pună cap la cap informațiile obținute în timpul supravegherii. Acum însă obținuseră accesul la informațiile care urmau să fie transmise peste hotare, atât de ea, cât și de Maurice Nègre, pentru că Ivanovici ridica scrisorile săptămânal de la Sumpt și le ducea întâi la sediul SSI, unde erau fotografiate de specialiștii Biroului „Interceptări”. Dacă informațiile se dovedeau a fi sensibile, erau înlocuite cu altele, lipsite de interes, documentele fiind plastografiate.

în timpul arestului de către mareșalul Ion Antonescu și SSI pentru a nu fi preluat și anchetat de reprezentanții Abwehr la București. A fost eliberat în seara zilei de 23 august 1944 și numit subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale (septembrie – octombrie 1944), iar în 1947 a plecat din România împreună cu soția, dar fără cei doi copii, rămași gaj în România comunistă, până în 1954, când au reușit să se alăture părinților, în urma intervenției președintelui D.D. Eisenhower.

Ivanovici își dovedise valoarea nu doar pentru că reușise să o manipuleze fără prea mari eforturi pe naiva Henriette Sumpt, ci și pentru că făcuse același lucru și cu mult mai experimentatul de Chastelain. În 1940, cei doi se cunoscuseră întâmplător, pe vaporul care naviga spre Istanbul, iar ofițerul SOE a căzut cu ușurință în capcană, rugându-l pe medicul român mai târziu, când s-au revăzut, să-i transporte din când în când corespondența la București. SSI, care îl îndemnase deja pe Ivanovici „să caute a frecventa cercurile românilor fugiți la Istanbul, cât și a supușilor englezi plecați din România”²⁵, i-a transmis să accepte propunerea. Din acest motiv, Ivanovici a fost recomandat Henriettei Sumpt și de către de Chastelain pentru a fi folosit în calitate de curier.

În aceste condiții, operația de monitorizare și control desfășurată de SSI s-a desfășurat fără cusur. Pe de o parte, filajul coordonat de Alexandru Antonescu aduna date despre ceea ce făcea Sumpt prin București, constatând că femeia culege informații la care, de fapt, putea avea acces oricine. „De fiecare dată când ieșea în oraș se oprea cel puțin o dată sau de două ori la lustragii ambulanti, unde își făcea pantofii, deși afară era vreme bună”, își amintește Antonescu. În realitate, Sump profita de acel timp petrecut pe trotuar pentru a observa și memora însemnele și numerele de înmatriculare ale vehiculelor militare, în special cele germane, pe care le transmitea la Istanbul.

Pe de altă parte, Ivanovici se întâlnea în fiecare zi de miercuri cu ea pentru a ridica plicul cu informații, vizitând-o în garsoniera din Strada Romană nr. 17, unde Henriette, ca să-l ispitească, îl primea îmbrăcată doar într-un *neglijé*:

Fiind supravegheată în continuare, nu reiese decât cele arătate mai sus, adică își făcea zilnic pantofii la lustragiu, comparând notele de supraveghere cu locurile unde aceasta indica locul unde era vehiculul respectiv, am ajuns la concluzia că ea culegea acest material în timp ce își făcea pantofii, având desigur o memorie vizuală și talent la desen. Pentru că imediat ce își făcea pantofii se înapoia acasă.

În cursul lunii mai 1941, timpul fiind foarte călduros, a început să frecventeze și ștrandul Floreasca, arătând în material că a văzut în ziua de..., un grup de atâtea avioane germane venind la aterizaj pe aeroportul Băneasa și Pipera.

În ultimele 2 sau 3 comunicări făcute la Istanbul au apărut și note bătute la mașină, după caractere se părea că este o mașină portabilă, care conțineau informații cu caracter militar privind deplasări de trupe pe CFR pe linia Buzău – R. Sărat – Focșani. În ele se indica chiar numărul vagoanelor, materiale militare aflate în vagoane, precum și o schiță a unui pod și a unei variante de cale ferată făcute tot pe această linie.

În supraveghere nu reieșea că ia contact cu nimeni și nici deplasare din București nu făcuse, fapt ce a determinat pe șeful secției Florin Becescu, căruia îi prezentam regulat materialul obținut prin interceptare și notele de supraveghere, să-mi ceară să verific poziția intrării în apartament pentru ca locuința acesteia să fie supravegheată, pentru identificarea persoanei cu care lua contact.

Acest post nu s-a putut înființa și astfel s-a luat măsura arestării ei²⁶.

Realitatea este că informațiile culese de Henriette Sumpt nu aveau valoare, iar britanicii au înțeles și ei acest lucru destul de repede. De Chastelain însuși i-a mărturisit la un moment dat lui Ivanovici că scrisorile lui Sumpt „nu au niciun fel de interes” și că nu merită efortul să i le mai aducă. „Nu am putut înțelege dacă își dăduse seama că scrisorile erau controlate”²⁷, a raportat Ivanovici când s-a întors la București, îngrijorat că acoperirea sa ar putea fi suspectată.

Prin urmare, arestarea lui Henriette Sumpt care a avut loc în vara anului 1941 a fost o surpriză, căci se punea capăt unei operații care nu ar fi putut crea daune serioase SSI din moment ce era atât de bine controlată. Alexandru Antonescu a considerat că agenta a fost reținută din cauza lacunelor filajului, dar nu avea cum să cunoască motivul real. Decizia se discutase la un nivel mult mai înalt, în cabinetul directorului SSI Eugen Cristescu, iar cei care au făcut presiuni pentru a fi reținută au fost ofițerii de informații militari germani, sătui să o mai vadă cum dă târcoale pe la ușa lui Hermann Neubacher, însărcinat special cu probleme economice pe lângă Legația Germaniei, și încearcă să se strecoare în patul funcționarilor misiunii.

Cristescu s-a opus luării unei astfel de măsuri timp de mai multe săptămâni pentru că a dorit să-și protejeze informatorul, doctorul Ivanovici, care se infiltrasse atât de bine în anturajul lui A.G. de Chastelain. Scrisorile

pe care de Chastelain le trimitea destul de frecvent la București prin intermediul său erau de mult mai mare valoare decât cele ale Henriettei Sumpt și stârneau fericite emoții în sufletul ofițerilor SSI,* care abia așteptau să le citească. Notele informative ale lui Ivanovici – semnate cu numele conspirativ I.17 sau H.17 –, erau și ele de mare interes. De exemplu, într-un raport scris în ziua de 3 mai 1941 agentul a înșirat întrebările la care de Chastelain i-a cerut să afle răspunsuri și care se refereau la prezența submarinelor germane în Marea Neagră, a vedetelor germane în portul Constanța, ce fel de prizonieri sunt folosiți la munca câmpului în România sau ce fel de răniți germani au venit la spitalele din București. „Rog a-mi comunica ordine pentru desinformare”²⁸, solicita urgent I.17, ceea ce arată cât de prețioasă era relația dintre el și locotenent-colonelul englez.

În corespondența secretă cu reprezentanții Abwehr, Serviciul de informații al armatei germane, Eugen Cristescu i-a asigurat că Sumpt este în posesia unor informații care „nu sunt de o importanță mare”, iar arestarea sa va periclita acoperirea agentului I.17. Acesta, mai spunea Cristescu, trebuie să-și continue activitatea de curier care „ar putea produce informațiuni asupra intențiilor Serviciilor de Informații străine”. Cristescu i-a mai informat pe nemți, prin intermediul unei adrese din 25 aprilie 1941, că însuși Conducătorul statului Ion Antonescu este la curent cu desfășurarea operației, iar armata germană nu are motive să se îngrijoreze. Însă la 21 mai, maiorul Woldemar Maximilian Friedrich Freiherr von Gregory, șeful grupei de contraspionaj al rezidenței Abwehr de la București, a trimis o nouă solicitare lui Eugen Cristescu, cerându-i „cu toată insistența ca S.[umpt] să fie făcută imediat inofensivă”. I-a explicat că, pentru a-l proteja pe doctorul Ivanovici, SSI poate invoca public că Henriette Sumpt a fost arestată la cererea Germaniei, care „o socot agentă provocatoare”²⁹. În final, SSI a preferat să menționeze în documentele de anchetă care urmau să devină publice în timpul procesului că femeia a fost arestată nu la cererea Germaniei, dar ca urmare a informațiilor primite de la Marele Stat-Major al Armatei Române.

* Am utilizat termenul de ofițer SSI pentru a desemna atât cadrele militare, cât și cele civile ale serviciului secret.

Având în vedere insistența Abwehr, în ziua de 24 mai Cristescu a solicitat un punct de vedere al Serviciului Juridic, apoi sugestiile celor de la Contraspionaj privind desfășurarea operației. Pe 18 iunie 1941, Florin Becescu, șeful Contraspionajului, l-a chemat pe Antonescu și i-a ordonat: „Vorbește cu Velciu (colonelul de la B.[iroul] J.[uridic]) să delege un magistrat și după-masă arestați «dama»”³⁰, ceea ce s-a și întâmplat. În aceeași zi, Antonescu, însoțit de doi agenți ai SSI și căpitanul magistrat Camil Bărbulescu, au bătut la ușa garsonierei închiriate de Henriette Sumpst din centrul Bucureștiului, informând-o că este reținută pentru cercetări. Să-l lăsăm din nou pe Alexandru Antonescu să povestească momentul reținerii, așa cum a făcut-o în noiembrie 1955 în fața anchetatorilor săi de la Securitate. Potrivit lui, franțuzoica a înțeles repede că a fost trădată de Ivanovici și a capitulat teatral, ofițerul SSI acceptând să-i facă o ultimă favoare, aceea de a-i proteja onoarea în fața vecinilor:

Arestarea ei s-a făcut în luna iunie, într-o miercuri d.m. la ora 16.00, când îi telefonase lui Ivanovici H. să vină să ridice materialul. Aceasta pentru ca să găsim în apartamentul ei materialul compromițător.

Am luat contact telefonic pentru această chestiune cu Secția Juridică a SSI condusă de Lt. Col. Velciu. Acesta a delegat pe căpitanul magistrat Camil Bărbulescu (condamnat la Făgăraș 1955) care împreună cu mine am procedat la arestare. Arestare care a avut loc la orele 15.55 pentru că îi comunicasem Dr. Ivanovici ca să-și creeze o acoperire telefonându-i la ora 16.00 că e reținut și va întârzia.

Plicul cu materialul compromițător l-am găsit la locul indicat de Dr. Ivanovici H. conținând material identic ca și celălalt material, în plus materialul de desen pe care îl folosea la desene.

Exact la orele 16.00 Dr. Ivanovici a telefonat, eu fiind în apropierea ei am auzit în receptor un glas de bărbat, ba chiar când a sunat telefonul ea s-a uitat la mine și i-am permis să vorbească.

Când a terminat convorbirea a spus „ah! măgarul!”. Nu am întreat-o cine este pentru că în acel moment a trecut să se îmbrace.

Menționez că materialul informativ aflat în plic mi-a fost înmănat de ea deschizând brusc sertarul în care era și în fața căruia mă postasem și spunându-mi în limba franceză: „Asta căutați, inspectore”.

M-a rugat ca arestarea ei să nu fie observată de vecini și portar, astfel că am condus-o de braț până în stradă la mașină³¹.

Astfel, aventura Henriettei Sump ca agentă secretă s-a încheiat. Însă începea calvarul anchetei condusă de căpitanul magistrat Camil Bărbulescu, care uneori folosea tortura în timpul interogatoriilor, dar care era cunoscut de colegii din SSI și pentru slăbiciunile față de femeile frumoase și mașinile scumpe. Față de Sump s-a comportat însă politicos, fără să o supună la chinuri fizice, pentru că probele împotriva ei erau copleșitoare, iar femeia a făcut mărturisiri complete încă din ziua arestării. L-a indicat pe Maurice Nègre drept coordonator al rețelei și a dat în vileag inclusiv identitatea colaboratorilor săi pe care ea îi cunoscuse, anchetatorii stabilind că „urmează a se extinde cercetările asupra bănuțului Maurice Nègre și care se pare că are un număr de 7 informatori – după declarațiile spioanei Henriette Sump³²”.

Pe lângă faptul că a oferit toate informațiile pe care le cunoștea, Sump l-a descris pe Nègre cu toată severitatea, afirmând că de fapt îi era anti-patic și că, din punctul ei de vedere, nu prea avea principii morale, după cum afirma pe 27 iunie 1941: „Într-una din conversațiile mele cu Nègre îmi amintesc că mi-a spus: «Eu n-aș fi vrut să mă ocup de aceste afaceri, nu este interesant. Aș fi vrut să fac sabotaj». «Bine, bine, i-am răspuns, dar e cam periculos». «Ah, zice el. Trebuie să știi să te aranjezi cu cineva». În gândul meu să zicem că ar fi vrut să puie în aplicare frumosul lui principiu în acest gen de afaceri, trebuie întotdeauna să te aranjezi, să se compromită celălalt mai mult decât tine...³³”.

În timpul investigațiilor, Sump și-a propus să-și convingă anchetatorii că lucrează pentru spionajul german, după cum a declarat în seara zilei de 18 iunie, teorie care nu se susținea în realitate: „M-am oferit să colaborez cu serviciul german în lupta contra jidanilor și comuniștilor – primind o leafă de 10 000 pe lună. M-a[m] legat de Dr. Nègre până i-am căpătat încrederea și m-a luat ca dactilografă pentru a-i scrie toate rapoartele [pe] care le primea din diferite părți de la persoane³⁴”. La 24 iunie a mărturisit totuși că „sfârșitul războiului nenorocit al Franței,

armistițiul m-au făcut să sufăr enorm și am început a mă gândi la posibilitățile de a-mi ajuta țara. Din acea zi am făcut jurământul să-mi sacrific libertatea și viața pentru țara mea”³⁵, dar chiar și în această stare de suferință fiind, a considerat că poate ajuta Franța luptând împotriva comuniștilor, deci alături de Germania.

Așadar, pentru cine a lucrat de fapt Henriette Sumpt? Pentru Aliați sau pentru Germania? Dacă luăm în considerare faptul că Abwehrul era nerăbdător să o vadă uitată într-o celulă, iar guvernul de la Vichy nu a făcut niciun efort pentru a-i ușura mai târziu situația, cum vom vedea că s-a întâmplat în cazul lui Maurice Nègre, atunci putem trage concluzia că Henriette Sumpt nu a fost decât victima propriei plăsmuiri. În corespondența secretă pe care o trimitea la Istanbul și-a desemnat singură numele de cod Demonul, visându-se drept o imbatabilă agentă dublă, capabilă să manipuleze ofițeri de informații germani, vis spulberat după doar câteva luni, când SSI a readus-o cu picioarele pe pământ, în realitatea neiertătoare a războiului.

Din păcate, această aventură a avut drept consecință nu doar încarcerarea ei, ci și a altor persoane care chiar luptau împotriva naziștilor pe frontul nevăzut al celui de-al Doilea Război Mondial. Este adevărat, Maurice Nègre era deja suspect în ochii autorităților române, dar nici SSI, nici Siguranța nu știau ce fel de informații adună pentru a fi transmise Aliaților până la momentul apariției Henriettei Sumpt. Prin urmare, Nègre a fost și el arestat în dimineața zilei de 23 iunie și transportat la Malmaison, arestul SSI din Calea Plevnei, nu înainte de a asista la măsura percheziției locuinței sale din strada I.G. Duca nr. 4. Aflând din timp despre reținerea compatriotei sale, Nègre a înțeles că este supravegheat, iar autoritățile române, într-un timp cât se poate de scurt, vor bate și la ușa lui, dar a preferat să nu încerce să se ascundă, ci să se pregătească cât mai bine pentru deznodământul care urma. „Nu am fost amestecat în nicio afacere de spionaj și protestez contra acuzației pornite împotriva mea”³⁶, a declarat în timpul anchetelor și doar această versiune o va susține pe toată durata investigațiilor și a procesului, conduita lui Nègre fiind atât de diferită față de cea a lui Sumpt.

În timpul percheziției din locuința lui Henriette Sumpt s-au găsit „4 coli de foiță intitulate «Envoie Demoni III, feuille 3, 4 A. și B.», toate conținând diferite informațiuni în legătură cu evenimentele politice de la noi și de aiurea de cea mai recentă actualitate și informațiuni cu privire la transporturile de trupe germane din București și alte orașe din România”³⁷. Mașinile de scris au fost descoperite câteva zile mai târziu la Nègre acasă, expertiza confirmând că textul a fost scris la acestea. De asemenea, tot în locuința ziaristului francez s-a găsit și hârtia folosită, dar Nègre s-a mulțumit să-și mențină declarația inițială, cea potrivit căreia nu are niciun amestec în această afacere.

Pe 23 iunie, Sumpt și Nègre au fost confrunțați de anchetatorii SSI. În timp ce femeia declara că ea era cea care bătea la mașina de scris Remington informațiile culese, Nègre afirma că Sumpt făcea pentru el doar muncă de secretariat, pentru că el scria la mașină prost și încet, și nicio dată nu i-a dictat „niciun conținut cu material de spionaj de care este învinuit”³⁸. La fel a procedat și cea de-a treia persoană reținută, Jean Paul Lenseigne, care lucra în cadrul biroului comercial al Misiunii diplomatice franceze, și el deconspirat de Henriette Sumpt ca membru al rețelei *Franța Liberă*, acesta fiind cel care îl alimenta pe Nègre cu informații serioase despre industria petrolieră din România și activitatea diplomaților germani de la București.

Pentru SSI ancheta a fost doar o formalitate, miza adevărată fiind protejarea legendei medicului Hortensiu Avian Ivanovici. Avocatul Virgil Mora, apărătorul lui Nègre, a cerut insistent audierea acestuia în timpul investigațiilor și al procesului, lucru care nu s-a întâmplat pentru că medicul ori era de negăsit, ori odată identificat s-a constatat că este plecat în cursă cu vaporul *Ardeal*, care acostase în portul Varna, ceea ce l-a făcut pe Mora să declare în repetate rânduri că neprezentarea acestui martor cheie în fața instanței însemna că dreptul la apărare al lui Maurice Nègre a fost violat de către statul român*.

* La solicitarea Henriettei Sumpt, instanța a trimis citații și unor membri ai Legației Germaniei (Herman Neubacher, Karl von Meran și dr. Schulde), dar misiunea diplomatică germană a refuzat, afirmând că membrii corpului diplomatic sunt